

Κέντρο Αρχαιολογικής Πληροφόρησης

Ο Δήμος Ανωγείων υποστηρίζοντας ενεργά την αρχαιολογική έρευνα στην ευρύτερη περιοχή δημιούργησε το Κέντρο Αρχαιολογικής Πληροφόρησης στα Ανώγεια, αφιερωμένο στους Πάννη Σακελλαράκη και Έφη Σαπουνά.

Το κτήριο που παραχώρησε ο Δήμος Ανωγείων μεταμορφώθηκε σε ένα χώρο όπου με εξαιρετικά πρωτότυπο τρόπο εκτίθενται στοιχεία και πληροφορίες από την ανασκαφική δραστηριότητα στους δύο σημαντικούς αρχαιολογικούς χώρους του Ιδαίου Άντρου και της Ζωμίνθου. Αποφασιστικό ρόλο στο σχεδιασμό και την υλοποίηση του χώρου είχε η Έφη Σαπουνά -Σακελλαράκη, η οποία συνεχίζει το ερευνητικό και ανασκαφικό έργο στην Ζώμινθο.

Η έκθεση παρουσιάζει σε ενόπτες τα κυριότερα ευρήματα από την μακρόχρονη ανασκαφική δραστηριότητα στους δύο χώρους.

Τους θησαυρούς και τα αρχαιολογικά ευρήματα του ανακτόρου της Ζωμίνθου και του Ιδαίου Άνδρου, θα έχουν την ευκαιρία να απολαύσουν οι επισκέπτες, με τη βοήθεια της τεχνολογίας (τριδιάστατη προβολή, ολογράμματα, τραπέζι αφής κ.α..)

Το "ψηφιακό Μουσείο" μετατρέπει το χώρο σε χώρο ζωντανής «περιήγησης» και μεταφέρει τους επισκέπτες στη μινωική αρχαιότητα και στον ρόλο που διαδραμάτισε ο Ψηλορείτης και το Ιδαίο Άντρο στη δημιουργία αυτού του σπουδαίου πολιτισμού.

ΔΗΜΟΣ ΑΝΩΓΕΙΩΝ / MUNICIPALITY OF ANOGEIA
Ανώγεια Ρεθύμνης Τ.Κ. 74051
Anogeia, Rethymno, P.C. 74051
Tel.: 28340 31595, 28340 31469, 28340 31207
Fax: 28340 31380
email: info@anogeia.gr, <http://www.anogeia.gr>

Η παρούσα έκδοση υλοποιείται στο πλαίσιο του έργου «Τροβόλι – Στήμονας Ανωγείων» ενταγμένο στο πλαίσιο του προγράμματος «Ολοκληρωμένα Σχέδια Ανάπτυξης Περιορών Υπαίθρου (ΟΣΑΠΥ) Δήμου Ανωγείων» του Άξονα Προτεραιότητας 7 "Αειφόρος Ανάπτυξη και Ποιότητα Ζωής στην Περιφέρεια Κρήτης" με Κ.Β.Π. 61 «Ολοκληρωμένα Σχέδια για την Αστική και Αγροτική Αναγέννηση» του Ε.Π. Κρήτης και Νήσων Αιγαίου 2007 – 2013. Το έργο συγχρηματοδοτείται από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ).

This publication is implemented in the framework of project "Anogeia Promotion - Labeling" included in the programme "Integrated Development Plans for Rural Areas - Anogeia Municipality" of Priority Axis 7 "Sustainable Development and Quality of Life in the Prefecture of Crete" with T.R.C. 61 "Integrated Plans for Urban and Rural Regeneration", part of the Regional Operational Programme of Crete and Aegean Islands 2007-2013. This project is cofunded by European Regional Development Fund (ERDF).

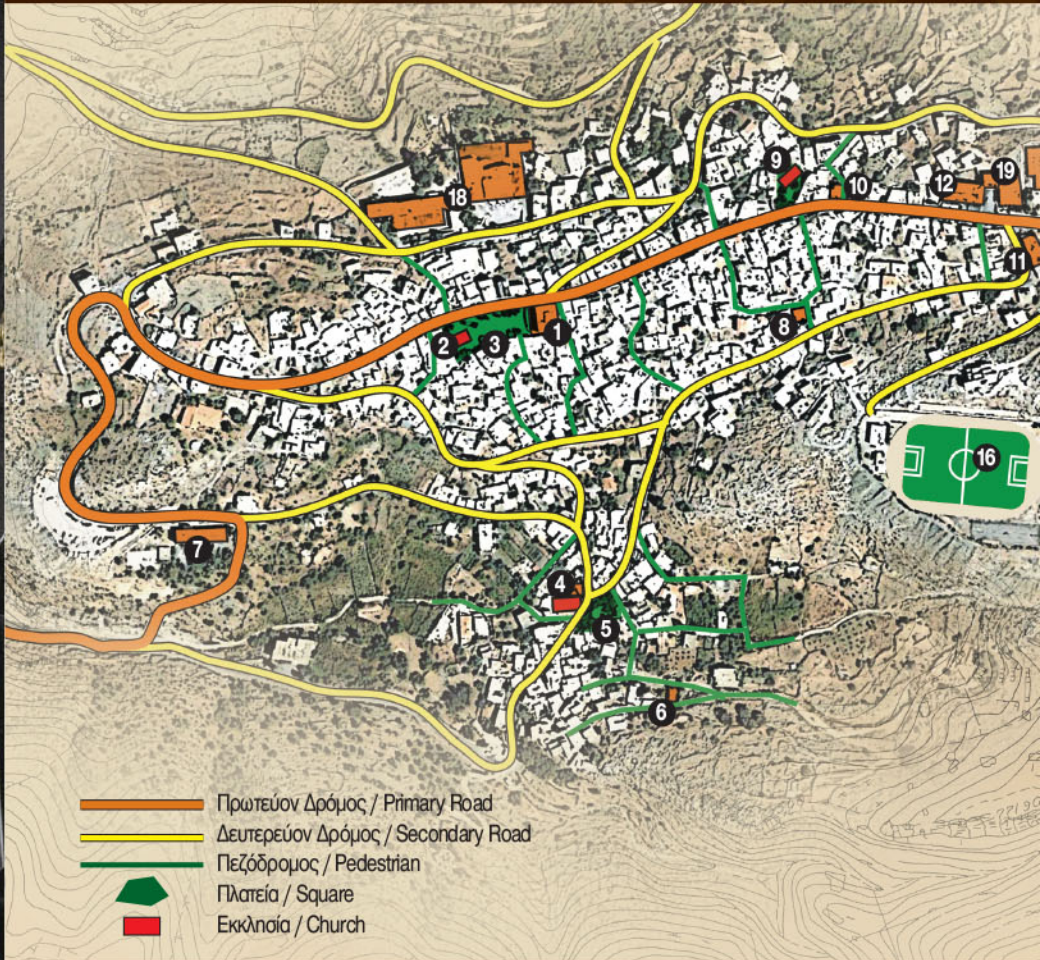
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Κέντρο Αρχαιολογικής Πληροφόρησης
ΨΗΦΙΑΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ

Archaeological Information Centre
Y.Sakellarakis - E.Sapouna

Archaeological Information Centre

The Municipality of Anogeia, in its active support of archaeological research in the region, has created the Archaeological Information Center at Anogeia, dedicated to Yiannis Sakellarakis and Efi Sapouna.

With the valuable contribution of Efi Sapouna-Sakellarakis, who continues the research and excavation work at Zominthos, the building given by the

Municipality of Anogeia has been turned into a venue, where in a highly original way is displayed both data and information about the excavations at the two important archaeological sites of the Ideon Andron (Idean Cave) and of Zominthos.

The report presents thematically the main finds from the lengthy excavation activities in both areas.

Visitors will have the chance to appreciate the archaeological finds from the palace at Zominthos and from the Idean cave, with the help of technology (three-dimensional projections, holograms, touch-sensitive screens and so on).

This "digital museum" transforms ordinary space into an area of active (and interactive) adventure: it whisks its guests away into Minoan antiquity, to savour the roles played by the mountain of Psiloritis and the Idean Cave in the fashioning of this great civilization.

YIANNIS SAKELLARAKIS (1936-2010)

Yiannis Sakellarakis was born in Athens. He graduated from the Department of History and Archaeology at the University of Athens, becoming a Doctor of the University of Heidelberg and a member of the Greek Archaeological Service from 1963.

He served in many parts of Greece: in Crete, he worked in the Heraklion Archaeological Museum first as a curator (1963-1968), and later as director (1980-1987); and in Athens, where he was first a curator and director of the Prehistoric collections (1970-1980) and then Deputy Director (1987-1994) of the National Archaeological Museum.

He excavated in Archanes, along with his wife Efi Sapouna-Sakellaraki, and on Kythera. For several years after 1982 he explored the Ideon Andron, which revealed much and was opened to visitors. In 1984 he discovered the small upland palace of Zominthos, at an altitude of 1187 m on the northern slopes of Psiloritis: here he excavated until the end of his life in 2010. His wife has taken up his mantle.

He taught at the Universities of Athens, Hamburg and Heidelberg, publishing many books and articles, mainly on the early civilizations of the Aegean. He was a prolific lecturer all around the world, participating in numerous conferences and symposia. As a result, he was a member of many Greek and foreign scientific associations. Honoured, with his wife Efi Sapouna-Sakellaraki, by the Academy of Athens, he was also awarded the gold medal of the University of Athens, as well as with the Gold Cross of the Order of Honour of the Greek Republic. Finally he was one of the most illustrious honorary citizens of Anogeia.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΣΑΚΕΛΛΑΡΑΚΗΣ (1936-2010)

Ο Γιάννης Σακελλαράκης γεννήθηκε στην Αθήνα. Πήρε πτυχίο από το τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών. Υπήρξε Διδάκτωρ του Πανεπιστημίου της Χαϊδελβέργης και μέλος της ελληνικής αρχαιολογικής υπηρεσίας από το 1963.

Υπήρξε σε πολλά μέρη της Ελλάδας, στη Κρήτη, στο Μουσείο Ηρακλείου αρχικά ως επιμελητής (1963-1968),και αργότερα ως διευθυντής του (1980-1987) και στη Αθήνα, ως επιμελητής και έφορος των Προϊστορικών συλλογών (1970-1980) και υποδιευθυντής (1987-1994) του Εθνικού Αρχαιολογικού Μουσείου.

Ανέσκαψε στις Αρχάνες, μαζί με τη σύζυγο του Έφη Σαπουνά-Σακελλαράκη καθώς και στα Κύθηρα. Από το 1982 και για αρκετά χρόνια, (συνεχίζοντας την πρώτη ανασκαφή του Frederick Albert του 19ου αι.) στο Ιδαίο Άντρον το οποίο ανέσκαψε και κατέστησε επισκέψιμο. Το 1984 ανακάλυψε το μικρό παλάτι του βουνού, τη Ζώμινθο σε υψόμετρο 1187μ. στη βόρεια πλαγιά του Ψηλορείτη την οποία ανέσκαψε μέχρι και το τέλος της ζωής του το 2010, όπου και συνεχίζει η σύζυγος του.

Δίδαξε στα Πανεπιστήμια Αθηνών, Αμβούργου και Χαϊδελβέργης. Δημοσίευσε πολλά βιβλία και άρθρα, κυρίως για τους πρώιμους πολιτισμούς του Αιγαίου. Έδωσε πολλές δεκάδες διαλέξεις σε όλο τον κόσμο και έλαβε μέρος σε πλήθος συνέδρια και συμπόσια. Υπήρξε μέλος πολλών ελληνικών και ξένων επιστημονικών σωματείων. Βραβεύτηκε μαζί με τη σύζυγο του Έφη Σαπουνά - Σακελλαράκη από την Ακαδημία Αθηνών, τμήθηκε με το χρυσό μετάλλιο του Πανεπιστημίου Αθηνών, με το Χρυσό σταυρό του Τάγματος της τιμής της Ελληνικής Δημοκρατίας. Τέλος υπήρξε ένας από τους πιο επιφανείς επίτιμους δημότες των Ανωγείων.

EFI SAPOUNA

Born in the Piraeus. Obtained Doctorate in Archaeology at the Philosophical School of Athens, with postgraduate studies in London and Heidelberg; graduate of the School of Industry (Department of Tourism).

Member of many Scientific Institutions (e.g. the Archaeological Institute Berlin etc.). She worked in the Museums of the Acropolis, at Olympia, and Corfu; she was also Secretary of the American Excavations of the Ancient Agora at Athens.

As Ephor of Antiquities in Euboea, she conducted many important excavations, including discoveries at ancient Kymi, the town that planted the first colonies in the West.

Organizing new displays in the Museums of Chalkis, Eretria and Skyros, she also created local museums at Aldipsos and Karystos, as well as setting up the Archaeological

Collection at Archanes in Crete.

In Crete she cooperated with Yiannis Sakellarakis in the excavations at Archanes, at the Ideon Cave and Zominthos.

Her scholarly output numbers some 200 titles (in Greek and various foreign tongues). She has also provided material to International Encyclopedias (the Soviet, the Encyclopaediae Britannica and Italiana, amongst others) and worked on French television.

In recent years she has dedicated herself to the publication of the works of Yiannis Sakellarakis, along with her own input: five volumes on Kythira; four on the Ideon Cave. In her own right, she has penned many articles on Zominthos – whose excavation and final publication now form the focus of her life.

As President for Life of the Psycha Foundation she helps finance many Greek excavations, including Zominthos.

IDEON ANDRON (The Ideon Cave)

The largest and most impressive cave on the Nida plateau, at its western edge, this has been identified with the Ideon Andron, a major cult cave of antiquity. The cave is connected to the myth of the birth and upbringing of Zeus. According to legend here Rhea gave birth to Zeus and hid him, in an attempt to protect him from his father Kronos.

It is to the last half of the second millennium BC that the first devotional use of the cave can be dated.

The peak of its use was in the Geometric and Archaic periods (10th to 6th centuries BC): a time in which the pantheon of ancient Greek gods was formed and refined. For the Classical period (5th century BC) the written sources refer to the cult practised here, ascribing to it a mysterious and chthonic character. During the Hellenistic and Roman times (4th century BC to the 4th AD), the Cave remained an extremely important religious centre.

Pilgrims continued their ascent to the Ideon Andron right up to the reign of Julian the Apostate (mid 4th century AD), when the cult faded away, apparently under the impact of burgeoning Christianity.

ZOMINTHOS

The ancient site of Zominthos lies at an altitude of 1187 m, on the route that leads to the upland plateau of Nida. This important archaeological site of the Minoan period and culture was discovered in 1982 by the archaeologists Yiannis Sakellarakis and Efi Sapouna-Sakellaraki.

Here, there existed from the 19th century BC an extensive settlement with an imposing Main

Building, with a floor plan of about 1600 sqm. It can claim to be the best-preserved Minoan building to come to light so far, as a large part of the walls are preserved to a height of between 2.80 to 3 m. At Zominthos was surely gathered the wealth of Psiloritis and in particular the wool from the sheep-shearing. But also it would have included a variety of other upland goods industriously harvested: mineral wealth, as well as herbs and medicinal plants. Materials which were, together with woollen fabrics, prized goods for the export trade of Knossos and Minoan Crete to both Near East and Egypt. The commanding Main Building at Zominthos has been claimed as a palatial structure, if only for the fact of the existence of archives listing thousands of sheep along with the names of the shepherds in the Bureaucratic records of the Linear B tablets of Knossos.

CERAMICS: Of the previous excavations at Ideon Andron only from that of Spyridon Marinatos has there been preserved to today some fine examples of pottery. In his recent excavation, however, Yiannis Sakellarakis has retrieved thousands of ceramic sherds throughout the cave.

The earliest ceramic finds from the Ideon Andron date from the Final Neolithic Period (3300 BC-3000 BC), and are found for every period thereafter until the late Roman period (4th century AD).

The finds cover an enormous variety of types too: from the Neolithic clay jugs, bowls and vases, as well as flint tools; from the Minoan Kamares style pottery, stone vases of offering (kernoi) and altars, animal figurines in clay; for the Hellenistic pottery, thousands of lamps, a horn of

consecration, parts of human feet, from large and medium-size clay figurines, and so on.

POTTER'S WORKSHOP: This was discovered by Yiannis Sakellarakis and Efi Sapouna-Sakellaraki in 1986 in the western outbuilding of building complex at Zominthos; it dates to the early Neopalatial era (1700-1600 BC).

GOLD: Jewellery is amongst the most personal items that the faithful dedicated to the divinity. That left at the Ideon Andron is diverse in nature and belongs to several categories.

In his excavation Sakellarakis recovered no less than 628 small finds of gold: jewellery, miniature vases, and many plaques used to inlay utensils, boxes, maybe even furniture.

They range in date from 800 BC until Roman times. It is certain, however, that there were in the cave older Minoan and Mycenaean gold votive offerings too.

IVORY: The ivory and bone finds from the Ideon Andron are the richest and most varied known from any Greek sacred place. Bone tools exist here from the Neolithic period. The ivory finds date from the first millennium BC, mainly from 8th or 7th centuries BC.

COPPER/BRONZE: The bronze finds in the Ideon Andron are numerous indeed: they include 300 vessels or their fragments from previous excavations. From the recent ones a total of about 2,000 fragments, only from vessels, has been added to the score. The most representative of

these metal finds date from the 10th to 6th centuries BC, the heyday of the Ideon Andron.

They are imported from the Near East and Cyprus or are made by indigenous workshops imitated eastern originals: these thus demonstrate the relationships between these regions. The bronze finds of the Ideon Andron mainly are made up of shields, which are considered the most important of the bronze finds, vases and utensils, bowls and tripod cauldrons, stands, human and animal figurines, birds and snakes, a sheet cut-out of a young man carrying a ram and uniquely a drum.

The Drum : The complete bronze drum, of mid 8th century BC date, is perhaps the most important single bronze find from the Ideon Andron. It has the oldest pictorial representation of the clamour that the mythical Kouretes made to prevent Kronos hearing the cries of the infant Zeus. At the centre is a bearded male figure holding a lion over his head and treading on a bull, while to his right and left are two winged demons beating drums.

SEALS: Seals from the Ideon Andron are limited in number but of great quality. The oldest, dating before 2000 BC, are of steatite, with simple motifs on the sealing surface.

After 2000-1700 BC seals may be of rock crystal, a material native to the region and with supposed magical properties. They show mainly architecture. Seals from the Geometric period are of ivory, plaques with images of horses. Seals of this last type are known nowhere else in the Aegean or Anatolia: they are called "Seals of the Idean Cave type".

ΙΔΑΙΟΝ ΑΝΤΡΟΝ

Η πιο μεγάλη και εντυπωσιακή σπηλιά του οροπεδίου της Νίδας, στις δυτικές παρυφές του, έχει ταυτιστεί με το Ιδαίον Άντρον, ένα σημανκίτατο λατρευτικό σπήλαιο της αρχαιότητας. Το σπήλαιο συνδέεται με το μύθο της γέννησης και ανατροφής του Δία. Σύμφωνα με το μύθο εδώ η Ρέα γέννησε και έκρυψε το Δία, στην προσπάθειά της να τον προστατεύσει από τον πατέρα του Κρόνο.

Το τελευταίο μισό της 2ης χιλ. π.Χ., διαπιστώνεται για πρώτη φορά λατρευτική χρήση του σπηλαιού. Τη μεγαλύτερη προσέλευση επισκεπτών είχε ο χώρος στους γεωμετρικούς και αρχαϊκούς χρόνους (10ος-6ος αι. π.Χ.), εποχές κατά τις οποίες μορφοποιείται και αποκρυσταλλώνεται το πάνθεο των αρχαίων Ελλήνων θεών.

Από την κλασική εποχή (5ος αι. π.Χ.) οι γραπτές πηγές αναφέρονται στη λατρεία που ασκείται εδώ και της αποδίδουν μυστηριακό και χθόνιο χαρακτήρα. Κατά τους ελληνιστικούς και ρωμαϊκούς χρόνους (4ος αι. π.Χ.-4ος αι. μ.Χ.), το Ιδαίον συνεχίζει να είναι εξαιρετικά σημαντικό λατρευτικό κέντρο.

Οι προσκυνητές συνεχίζουν την ανάβασή τους στο Ιδαίον Άντρον ως τα χρόνια του Ιουλιανού του Παραβάτη (μέσα 4ου αι. μ.Χ.), οπότε και η λατρεία τερματίζεται, προφανώς με την επικράτηση του χριστιανισμού.

ΖΩΜΙΝΘΟΣ

Η Ζώμινθος, μια σημαντική θέση στα 1187 μ. στον Ψηλορείτη, όπου συμβάλλουν οι δρόμοι προς το Ιδαίον Άντρον είναι η τελευταία μεγάλη ανακάλυψη της μινωικής αρχαιολογίας την οποία ξεκίνησε ο Γιάννης Σακελλαράκης και συνεχίζει η Έφη Σαπουνά Σακελλαράκη. Στη θέση αυτή λειτούργησε από τον 19ο αι. π. Χ. ένας εκτεταμένος οικισμός με ένα επιβλητικό Κεντρικό Κτήριο, εμβαδού 1600 περίπου τ.μ. Πρόκειται για το καλύτερα διατηρημένο μινωικό

κτήριο, που έχει έλθει μέχρι τώρα στο φως, καθώς μεγάλο μέρος των τοίχων του σώζονται σε ύψος 2.80μ. με 3μ. Στην Ζώμινθο συγκεντρώνονταν ο πλούτος του Ψηλορείτη και μάλιστα το μολύ των προβάτων από τις κουρές, αλλά και τα ποικίλα εκμεταλλεύσιμα αγαθά του βουνού, ορυκτά, αλλά επίσης βότανα και φαρμακευτικά φυτά, υλικά που αποτέλεσαν, μαζί με τα μάλλινα υφάσματα, περιζήτητα αγαθά για το εξαγωγικό εμπόριο της Κνωσού και της μινωικής Κρήτης τόσο στην Ανατολή όσο και στην Αίγυπτο. Το ισχυρό Κεντρικό Κτήριο της ΖΩΜΙΝΘΟΥ έχει βεβαιωμένο ανακτορικό χαρακτήρα και μόνο για το γεγονός της καταγραφής χιλιάδων προβάτων μαζί με τα ονόματα των βοσκών στα λογιστικά αρχεία της Γραμμικής Β Γραφής της Κνωσού.

ΚΕΡΑΜΙΚΗ: Από τις προηγούμενες ανασκαφές στο Ιδαίο Άντρο μόνον από αυτήν του Σπυρίδωνα Μαρινάτου, σώθηκαν κάποια χαρακτηριστικά δείγματα έργων κεραμικής.

Στην τελευταία ανασκαφή του Γιάννη Σακελλαράκη και της Έφης Σαπουνά Σακελλαράκη βρέθηκαν χιλιάδες κεραμικά όστρακα σε όλους τους χώρους του σπηλαιού.

Τα κεραμικά ευρήματα του Ιδαίου Άντρου χρονολογούνται από την Τελική Νεολιθική Περίοδο 3.300 π.Χ.- 3.000 π.Χ., και ανατρέχουν σε όλες τις επόμενες εποχές μέχρι τα ύστερο ρωμαϊκά χρόνια.

Τα ευρήματα έχουν τεράστια ποικιλία που εκτείνεται από Νεολιθικές πρόχοες, εργαλεία κυριτόλθου, κύπελλα, αγγεία, όστρακα αγγείων Καμαραϊκού ρυθμού, λίθινο κέρινο και βωμό, ειδώλια ζώων, ελληνιστικά αγγεία, χιλιάδες λίκνοι, ένα κέρας καθοσίωσης, άκρο ανθρώπινου πέλματος, τμήματα από μεγάλα ή μεσαίου μεγέθους αγάλματα κ.α.

Γεννήθηκε στον Πειραιά.

Διδάκτωρ Αρχαιολογίας τής φιλοσοφικής Σχολής Αθηνών με μεταπτυχιακές σπουδές στο Λονδίνο και Χαϊδελβέργη, Απόφοιτος Βιομηχανικής Σχολής (Τμήμα Τουριστικών Επαγγελμάτων).

Μέλος πολλών Επιστημονικών Ιδρυμάτων (π.χ. Αρχαιολογικό Ινστιτούτου Βερολίνου κλπ.).

Εργάστηκε στα Μουσεία Ακροπόλεως Ολυμπίας, Κερκύρας και υπήρξε Γραμματέας των Αμερικανικών ανασκαφών της Αρχαίας Αγοράς Αθηνών.

Έφορος Αρχαιοτήτων Ευβοίας με πλήθος σημαντικών ανασκαφών.

Ανακάλυψε την αρχαία Κύμη πού έκανε τις πρώτες αποικίες στην Δύση.

Έκανε νέες εκθέσεις στα Μουσεία Χαλκίδας, Ερέτριας, Σκύρου και δημιούργησε τα μικρά Μουσεία Αιδημού και Καρύστου όπως και την Αρχαιολογική Συλλογή Αρχαίων στην Κρήτη.

ΕΦΗ ΣΑΠΟΥΝΑ

Στην Κρήτη συνεργάστηκε με τον Γιάννη Σακελλαράκη στις Ανασκαφές Αρχαίων, Ιδαίου και Ζωμίνθου.

Το συγγραφικό της έργο περιλαμβάνει περί τούς 200 τίτλους (ελληνικά και ξενόγλωσσα).

Συνεργάστηκε επίσης, με διεθνείς Εγκυκλοπαίδειες (Σοβιετική, Enc. Britannica, Enc Italiana κλπ.) και την γαλλική πλεόραση.

Τα τελευταία χρόνια τα έχει αφιερώσει στην δημοσίευση έργων τού Γιάννη Σακελλαράκη (Πέντε τόμοι Κύθηρα, Τέσσερις τόμοι Ιδαίον άντρο με συνεργασία της ίδιας) και πολλά άρθρα δικά της για την Ζώμινθο που αποτελεί πλέον σκοπό της ζωής της (Ανασκαφή και τελική Δημοσίευση).

Σαν Ισθμία Πρόεδρος τού Ιδρύματος Ψύχα χρηματοδοτεί πολλές ελληνικές ανασκαφές όπως και αυτή της Ζωμίνθου.

Ιδαίου Άντρου είναι κυρίως ασπίδες, που θεωρούνται το σημαντικότερο είδος ανάμεσα στα χάλκινα ευρήματα, αγγεία, σκεύη, φιάλες, τριποδικοί λέβητες, υποστάτες, ειδώλια ανθρώπων και ζώων, πουλιών και φιδιών, ένα περίμπτο νεαρού κρουφόρου, κόρπες ενώ μοναδικό είναι το χάλκινο τύμπανο από την ανασκαφή του Frederick Albert.

Τύμπανο Ξ: Ακέριο χάλκινο τύμπανο, μέσα του θουσιάνια π.Χ. Είναι το σημαντικότερο, ίσως χάλκινο εύρημα του Ιδαίου Άντρου. Απεικονίζει το αρχαιότερο εικονογραφικό τεκμήριο του κρότου που δημιούργησαν οι μυθικοί Κουρήτες για να μην ακούει ο Κρόνος τα κλάματα του νήπιου Δία. Στο κέντρο αποδίδεται γενειοφόρος ανδρική μορφή που υψώνει λέοντα πάνω από το κεφάλι του και πατάει σε ταύρο, ενώ δεξιά και αριστερά δύο φτερωτοί δαίμονες χτυπούν τύμπανα.

ΣΦΡΑΓΙΔΕΣ: Οι σφραγίδες του Ιδαίου Άντρου είναι περιορισμένες σε αριθμό αλλά εξαιρετικής ποιότητας. Οι αρχαιότερες, που χρονολογούνται πριν το 2.000 π.Χ. είναι λίθινες από σεσπίτι με απλά θέματα στην σφραγιστική επιφάνεια.

Μετά το 2.000-1.700 π.Χ. έχουμε σφραγίδες από ορεία κρύσταλλο, υλικό που βρίσκεται στη περιοχή και έχει μαγικές ιδιότητες. Παριστάνουν κυρίως αρχιτεκτονικά θέματα. Οι σφραγίδες της Γεωμετρικής περιόδου είναι από ελεφαντόδοντο, πλακοειδείς με παραστάσεις ιππέων. Οι σφραγίδες αυτού του τύπου δεν είχαν κανένα συγγενές παράδειγμα στο Αιγαίο ή στην Ανατολή για αυτό ονομάζονται «Σφραγίδες του Ιδαίου Άντρου».

